

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНІВ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ БАГАТОВИМІРНОГО СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

© 2017 ПИВАВАР І. В., ЛІСНА І. Ф., МОРОЗОВА Н. Л.

УДК 338.115.31

Пивавар І. В., Лісна І. Ф., Морозова Н. Л. Особливості регулювання житлово-комунального господарства регіонів на основі використання методів багатовимірної статистичної аналізу

Метою даної статті є подальший розвиток теоретико-методичного забезпечення та розробка практичних рекомендацій щодо державного регулювання житлово-комунального обслуговування населення в Україні. Розглянуто етапи формування механізму державного регулювання сфери ЖКГ, виокремлено його основні принципи, функції та моделі; реалізовано методику реформування ЖКГ на основі використання методів багатовимірної статистичної аналізу (інтегрального рейтингового оцінювання та кластерного аналізу). Визначено групи адміністративних територій зі спільними проблемами. За допомогою інтегрального показника рівня розвитку ЖКГ окремих регіонів оцінено кожну з них та проведено рейтинг. Визначено найбільш дієві важелі державного регулювання. Складено матрицю стратегій управління ЖКГ, яка дозволить адаптувати його до рівня розвитку окремого регіону. Запропоновано базові стратегії управління ЖКГ, за якими розробляються відповідні пріоритетні напрями регулювання на основі оцінки стану розвитку сфери ЖКГ за відповідним складовими та наявним потенціалом.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, державне регулювання, комунальне обслуговування, інвестиційно-інноваційна політика, стимуляційна політика, компенсаційно-преференційна політика.

Рис.: 5. Табл.: 4. Бібл.: 23.

Пивавар Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: Pivavarir@ukr.net

Лісна Ірина Федорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lisnair@ukr.net

Морозова Надія Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: vjhjpdj1973@mail.ru

УДК 338.115.31

UDC 338.115.31

Пивавар І. В., Лісна І. Ф., Морозова Н. Л. Особенности регулирования жилищно-коммунального хозяйства регионов на основе использования методов многомерного статистического анализа

Целью данной статьи является дальнейшее развитие теоретико-методического обеспечения и разработка практических рекомендаций относительно государственного регулирования жилищно-коммунального обслуживания населения в Украине. Рассмотрены этапы формирования механизма государственного регулирования сферы ЖКХ, выделены его основные принципы, функции и модели; реализована методика реформирования ЖКХ на основе использования методов многомерного статистического анализа (интегрального рейтингового оценивания и кластерного анализа). Определены группы административных территорий с общими проблемами. С помощью интегрального показателя уровня развития ЖКХ отдельных регионов оценена каждая из них и проведен рейтинг. Определены наиболее действенные рычаги государственного регулирования. Составлена матрица стратегии управления ЖКХ, которая позволит адаптировать его к уровню развития отдельного региона. Предложены базовые стратегии управления ЖКХ, по которым разрабатываются соответствующие приоритетные направления регулирования на основе оценки состояния развития сферы ЖКХ по соответствующим составляющим и имеющемуся потенциалу.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, государственное регулирование, коммунальное обслуживание, инвестиционно-инновационная политика, стимуляционная политика, компенсационно-преференциальная политика.

Рис.: 5. Табл.: 4. Библ.: 23.

Пивавар Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономики, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: Pivavarir@ukr.net

Лісна Ірина Федорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lisnair@ukr.net

Морозова Надежда Леонидовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела, Харьковский учебно-научный институт ГВУЗ «Университет банковского дела» (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: vjhjpdj1973@mail.ru

Pyvavar I. V., Lisna I. F., Morozova N. L. The Features of Regulation of the Housing and Communal Services in the Regions through the Use of Methods of the Multivariate Statistical Analysis

The article is aimed at a further development of the theoretical-methodological support together with elaboration of practical recommendations on the State regulation of housing and communal services in Ukraine. The stages of formation of mechanism of the State regulation in the sphere of housing and communal services have been considered, its main principles, functions, and models have been allocated; methods for reforming housing and communal services have been implemented through the use of the multivariate statistical analysis techniques (the integral rating evaluation and the cluster analysis). The groups of administrative territories with common problems were defined, using the integrated indicator of the level of development of housing and communal services in the individual regions each of them was evaluated and rated. The most effective levers of the State regulation have been determined. A matrix of the management strategy has been developed, thus allowing adaptation to the level of development in an individual region. Some basic strategies for management of housing and communal services have been proposed, following which the corresponding priority directions of regulation on the basis of assessment of the status of development of the sphere of housing and communal services can be elaborated in accordance with the relevant components and the existing potential.

Keywords: housing and communal services, the State regulation, municipal utilities, investment and innovation policy, stimulating policy, compensatory and preferential policies.

Fig.: 5. Tbl.: 4. Bibl.: 23.

Pyvavar Iryna V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Political Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: Pivavarir@ukr.net

Lisna Iryna F. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lisnair@ukr.net

Morozova Nadezhda L. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Banking, Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI «Banking University» (55 Peremohy Ave., Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: vjhjpdj1973@mail.ru

Однією зі сфер економіки, що забезпечує нормальну життєдіяльність населення, визначає рівень соціально-економічного розвитку регіонів, а отже, всієї країни в цілому, є житлово-комунальне господарство. Головним наслідком неефективного функціонування ЖКГ є постійно зростаючі потреби в бюджетних асигнуваннях, диспропорції у розвитку регіонів, а значить, збільшення витрат на пошук нових форм організаційного, правового, ресурсного забезпечення розвитку депресивних територій, значні непрямі втрати, пов'язані зі зниженням їх інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності окремих видів діяльності. Таким чином, питання вдосконалення державного регулювання житлово-комунального комплексу України є досить актуальним у сучасних умовах розвитку.

Дослідженню проблем державного регулювання діяльності ЖКГ у сучасних умовах присвячені роботи О. Амосова, А. Бережної, І. Галиці, С. Дзезик, О. Завади, О. Зелінської, Т. Качала, В. Кучеренка, В. Полуянова, Г. Солодухіна, М. Фігурка, Г. Філюк, Л. Чернишова, О. Шевської, Т. Юр'єва, Г. Онищук та ін. [1; 3; 8; 9; 12; 16; 18; 21]. Проте недостатньо розкритим в економічній літературі залишається питання методичного забезпечення державного регулювання сфери житлово-комунального обслуговування населення України. Це обумовило вибір теми статті та теоретичну значущість роботи.

Метою статті є подальший розвиток теоретико-методичного забезпечення та розробка практичних рекомендацій щодо державного регулювання житлово-комунального обслуговування населення в Україні.

Для вдосконалення регулювання ЖКГ, надання послуг та підвищення якості обслуговування в роботі пропонується методичний підхід до групування адміністративно-територіальних одиниць України, що ґрунтується на двохкомпонентній класифікації не тільки рівня стану житлово-комунального господарства, а й рівня соціально-економічного розвитку регіонів, що дає змогу обґрунтовано визначити перелік стратегічних і тактичних державних заходів з реформування сфери ЖКГ. Дана методика реформування ЖКГ на основі використання сучасних методів багатовимірного статистичного аналізу (інтегрального рейтингового оцінювання та кластерного аналізу) [2; 7; 10; 13; 15; 19] забезпечить підвищення якості та оперативності управління та державного регулювання обслуговування населення, що базується на багаторівневій системі прийняття рішень у житлово-комунальній сфері і дозволяє здійснювати оцінку та контроль дієвості заходів на всіх етапах їх реалізації. Розглянемо більш детально теоретичні основи методів багатовимірного статистичного аналізу [7; 10; 15; 19]. В основу інтегрального рейтингового оцінювання рівня розвитку сфери ЖКГ та соціально-економічного розвитку регіонів України покладено методи таксономії – науки про способи упорядкування й класифікації об'єктів [15]. Основними завданнями таксономії є: упорядкування; розбивка на однорідні групи (метод куль); вибір діагностичних змінних (вибір репрезентантів груп).

Упорядкування в таксономії буває *лінійне* – здійснюється за методом Чикановського, і *нелінійне* – за до-

помогою методу дендритів. Велике значення має метод рівня розвитку, що і став основою теми даної статті. Попередньою процедурою для використання методів таксономії є [15]:

- 1) формування матриці вихідних даних;
- 2) стандартизація й нормалізація вихідних даних.

Рівень розвитку – синтетичний показник, що є рівнодіючою всіх ознак, що беруть участь у розгляді або описі багатовимірного об'єкта. Величина рівня розвитку дозволяє провести лінійне впорядкування розглянутих об'єктів.

Розглянемо також особливості використання методів кластерного аналізу [2; 7; 10; 15; 19; 20] для угруповання адміністративно-територіальних одиниць України. На відміну від комбінаційних угруповань кластерний аналіз приводить до розбивки на групи з урахуванням всіх групованих ознак одночасно. У кластерному аналізі використовується принцип утворення груп, так званий політетичний підхід. Усі груповані ознаки одночасно беруть участь в угрупованні, тобто вони враховуються всі відразу при віднесенні спостереження до тієї чи іншої групи. При цьому, як правило, не зазначені чіткі межі кожної групи, а також невідомо заздалегідь, скільки груп доцільно виділити в досліджуваній сукупності [2; 7; 10; 15; 19; 20].

За пропонованою в роботі методикою формування ефективної політики реформування ЖКГ і прийняття управлінських рішень було проведено інтегральну оцінку рівня розвитку житлово-комунального господарства за регіонами України з урахуванням таких виокремлених локальних складових для оцінки комплексного стану рівня розвитку ЖКГ у регіоні: 1) рівень розвитку інфраструктури ЖКГ; 2) рівень фінансово-економічного стану; 3) тарифна складова та собівартість послуг.

На основі аналізу літературних джерел [6; 17; 22; 23] було визначено показники, які найбільш суттєво відображають визначені складові рівня розвитку ЖКГ регіону.

Стандартизовано й нормалізовано вихідні дані, потім сформовано еталонні точки розвитку ЖКГ адміністративних територій України. За пропонованою методикою для оцінки рівня диференціації та нерівномірності розвитку сфери ЖКГ на наступному кроці за допомогою методів кластерного аналізу проведемо угруповання регіонів за виділеними сферами розвитку ЖКГ, а саме: за показниками оцінки рівня розвитку інфраструктури, показниками оцінки рівня фінансово-економічного стану, показниками оцінки тарифної складової та собівартості послуг ЖКГ. Аналіз дерева класифікацій, отриманого на основі реалізації ієрархічних процедур за методом Уорда, дозволив визначити кількість кластерів (рис. 1).

Для подальшого аналізу було застосовано ітеративний метод *k*-середніх з метою отримання однорідних груп і визначення основних характеристик кожної з них. За результатами реалізації методу *k*-середніх у ППП Statistica [4; 11; 20] отримали такі результати: перший кластер включає 5 регіонів.

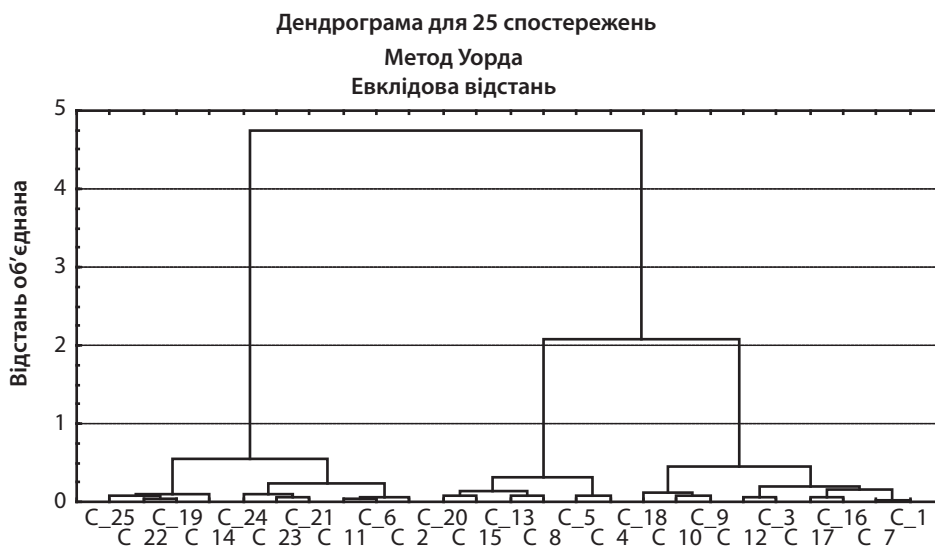

Рис. 1. Дендрограма класифікації сфери розвитку ЖКГ адміністративних територій за методом Уорда

Регіони першого кластера характеризуються середнім станом розвитку сфери ЖКГ. У цей кластер увійшли такі адміністративні території: Дніпропетровська, Запорізька, Львівська, Одеська та Харківська.

Другий кластер включає 7 територій та характеризується високим рівнем розвитку сфери ЖКГ. У цей кластер увійшли такі адміністративні території: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Полтавська, Ровенська та Сумська.

Третій кластер включає 10 адміністративних територій та характеризується низьким рівнем розвитку сфери ЖКГ за всіма складовими. У цей кластер увійшли такі адміністративні території: Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська.

Більше детальний аналіз було проведено на основі рис. 2. Із графіка можна зробити висновок, що за всіма показниками кластери значно відрізняються.

Так, із графіка видно, що на середньому рівні розвитку перебувають адміністративні території, що увійшли в перший кластер і характеризуються середніми значеннями показників розвитку інфраструктури та фінансово-економічним станом підприємств сфери ЖКГ. Також для них характерні найвищі значення за тарифною складовою. Другий кластер має найвищі значення за показниками розвитку інфраструктури та фінансово-економічним станом підприємств сфери ЖКГ, хоча інтегральний показник тарифної складової та собівартості приймає середні значення за сукупністю спостережень. Третій кластер характеризує адміністративні території з низьким станом сфери ЖКГ за всіма локальними складовими. У табл. 1 представлено характеристики отриманих кластерів.

Для формування адекватної політики регулювання ЖКГ і прийняття управлінських рішень за пропонуваною методикою необхідно провести оцінку рівня соціально-економічного розвитку регіонів України по

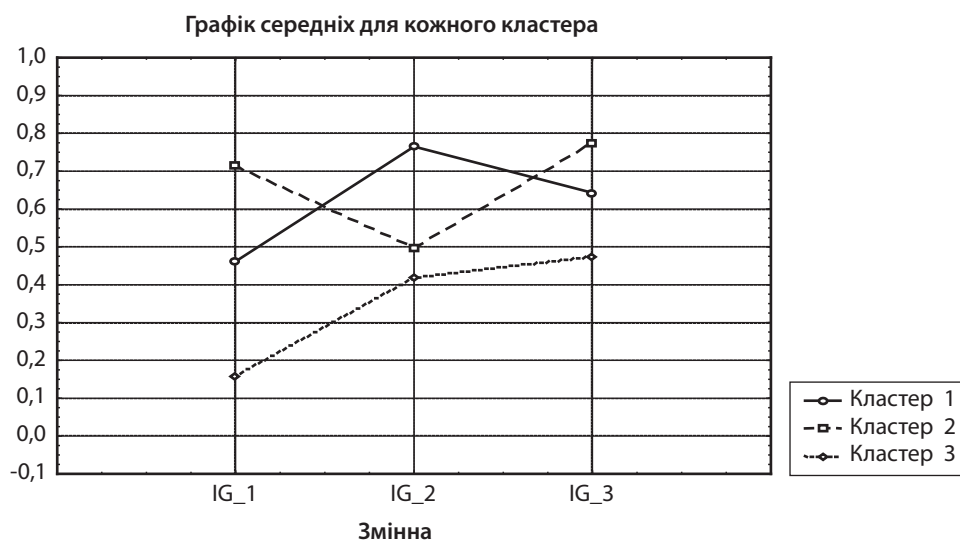

Рис. 2. Графік значень середніх показників для кожного кластера

Аналіз кластерних утворень адміністративних територій за сферою ЖКГ

Стан розвитку	Кластер 3 Низький стан сфери ЖКГ	Кластер 1 Середній стан сфери ЖКГ	Кластер 2 Високий стан сфери ЖКГ
Адміністративна територія	Вінницький, Житомирський, Кіровоградський, Миколаївський, Тернопільський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський, Чернівецький, Чернігівський	Дніпропетровський, Запорізький, Львівський, Одеський, Харківський	Волинський, Закарпатський, Івано-Франківський, Київський, Полтавський, Ровенський, Сумський
Репрезентант	Херсонський	Одеський	Полтавський

Джерело: авторська розробка.

наступних напрямках діяльності регіонів, за якими найчастіше науковці проводять оцінювання динаміки регіонального розвитку: 1) рівень розвитку сфери сільського господарства; 2) рівень розвитку сфери промисловості; 3) рівень інвестиційної привабливості; 4) рівень розвитку соціальної сфери; 5) рівень розвитку експортно-імпоротної політики території.

На основі аналізу літературних джерел [5; 6; 17; 22; 23] були визначені показники, які найбільш суттєво відображають різні сфери діяльності регіону, а саме: показники діяльності сільського господарства, показники діяльності промисловості, показник інвестиційної діяльності, показники соціального стану, показники експорту та імпорту.

Наступним кроком є стандартизація вихідних даних. Для формування координат еталонної точки розвитку регіонів України всі ознаки, що беруть участь в описі, поділяємо на стимулятори та дестимулятори та вибираємо максимальне значення ознаки-стимулятора й мінімальне значення ознаки-дестимулятора.

Так, лідерами за загальним інтегральним показником стали Дніпропетровський, Запорізький, Харківський та Одеський регіони. Їх значення близькі до 1, що відповідає більшим значенням показників, які позитив-

но впливають на рівень розвитку регіонів, а Чернівецький, Чернігівський, Закарпатський, Рівненський та Тернопільський регіони, значення яких близькі до 0, – більшим значенням показників, які негативно впливають на рівень розвитку регіонів. Інші регіони мають середній рівень розвитку.

Для більш обґрунтованого аналізу рівня соціально-економічного розвитку регіонів України було проведено класифікацію (угрупкування) за всіма локальними інтегральними показниками рівня розвитку за допомогою групи методів Cluster Analysis, програмного пакета Statistica 6.0, методів k-середніх та ієрархічної кластеризації [4; 11; 20]. Отже, вихідними даними для проведення аналізу став комплекс інтегральних показників соціально-економічного розвитку регіонів України, а саме: рівень розвитку сфери сільського господарства; рівень розвитку сфери промисловості; рівень інвестиційної привабливості; рівень розвитку соціальної сфери; рівень розвитку експортно-імпоротної політики регіону. Аналіз дерева класифікацій, отриманого на основі реалізації ієрархічних процедур, дозволив визначити кількість кластерів (рис. 3).

Робимо висновок, що існуючу вибірку варто розбити на три кластери. Для подальшого аналізу необхід-

Дендрограма для 25 спостережень

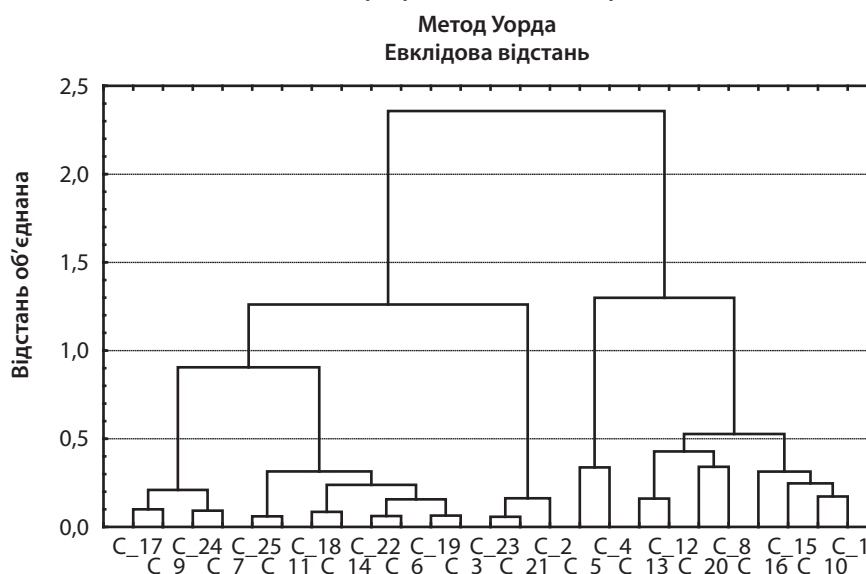

Рис. 3. Дендрограма класифікації рівня соціально-економічного розвитку адміністративних територій України

но застосувати ітераційний метод k-середніх. Перший кластер включає 4 регіони: Дніпропетровський, Запорізький, Одеський, Харківський. Для регіонів першого кластера характерні високі показники рівня соціально-економічного розвитку.

Другий кластер включає 12 адміністративних територій: Волинський, Житомирський, Закарпатський, Івано-Франківський, Київський, Львівський, Миколаївський, Рівненський, Сумський, Тернопільський, Хмельницький, Чернівецький регіони. Для адміністративних територій другого кластера характерні середні показники соціально-економічного розвитку регіонів.

Третій кластер включає 6 регіонів: Вінницький, Кіровоградський, Полтавський, Херсонський, Черкаський та Чернігівський. Для адміністративних територій третього кластера характерні низькі показники соціально-економічного розвитку.

Для обґрунтування отриманих кластерів та економічної інтерпретації отриманого угруповання регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку наведемо графік порівняння значень середніх для кожного кластера (рис. 4).

Із графіка видно, що перший кластер має найбільші середні значення інтегральних показників, що говорить про високий рівень соціально-економічного розвитку адміністративних територій, які ввійшли в даний кластер. На середньому рівні розвитку перебувають адміністративні території, що ввійшли в другий кластер і характеризуються середнім рівнем соціально-економічного розвитку за рахунок достатнього рівня розвитку сфери промисловості та соціальної сфери. Даний кластер можна інтерпретувати як соціально орієнтовані (дотаційні адміністративні) території. Адміністративні території з високим рівнем розвитку сфери сільського господарства та низькими показниками за іншими сферами увійшли в третій кластер.

У табл. 2 представлено коротку характеристику кластерів.

Для формування управлінських рішень [14] у стратегії регулювання сфери ЖКГ регіону розроблено схему визначення пріоритетних напрямків реформування сфери ЖКГ, яка включає 4 взаємопов'язані блоки і представлена на рис. 5.

Рис. 4. Графік значення середніх показників для кожного кластера

Таблиця 2

Аналіз кластерних утворень адміністративних територій за рівнем соціально-економічного розвитку

Стан розвитку	Високий – промисловоорієнтовані території	Середній – соціальноорієнтовані (дотаційні території)	Низький – сільгосп-орієнтовані території
Адміністративна територія	Дніпропетровський, Запорізький, Одеський, Харківський	Волинський, Житомирський, Закарпатський, Івано-Франківський, Київський, Львівський, Миколаївський, Рівненський, Сумський, Тернопільський, Хмельницький, Чернівецький	Вінницький, Кіровоградський, Полтавський, Херсонський, Черкаський, Чернігівський
Репрезентант	Запорізький	Вінницький	Сумський

Джерело: авторська розробка.

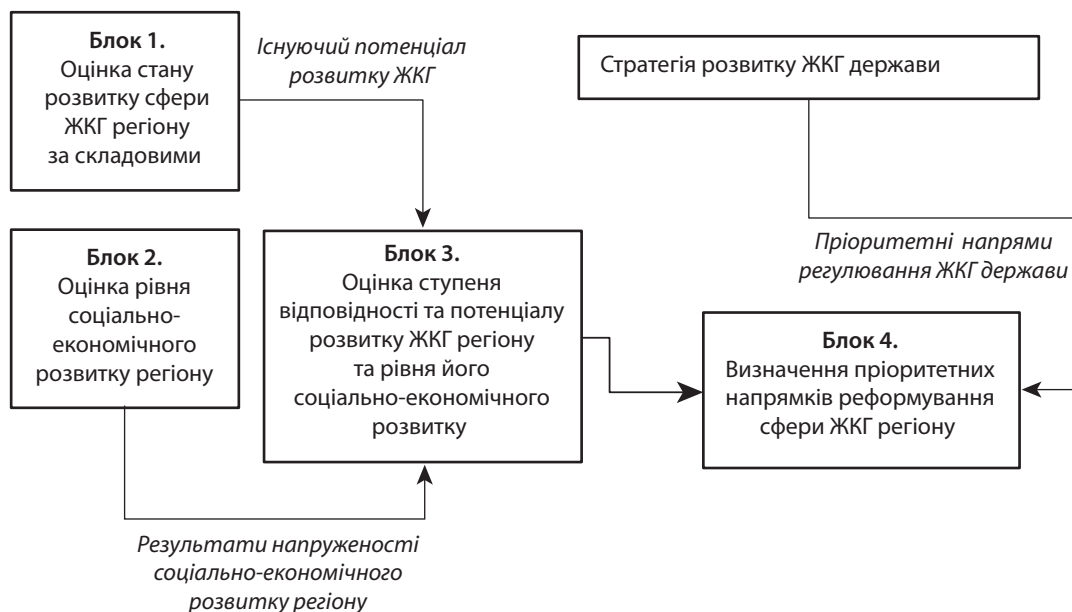

Рис. 5. Схема визначення напрямків реформування сфери ЖКГ адміністративних територій

На основі аналізу літературних джерел [14] автором сформована відповідна таблиця за формами і методами регулюючого впливу, напрямками управління та впливу (табл. 3), що покладено в основу формування відповідних стратегій регулювання ЖКГ у регіональному розрізі.

Для формування відповідної стратегії державного управління та регулювання процесів ЖКГ у роботі сформовано порівняльну матрицю відповідності рівня розвитку житлово-комунального господарства та рівня соціально-економічного розвитку адміністративних територій за представленим алгоритмом (див. табл. 3).

Так, згідно з рівнем соціально-економічного розвитку авторами пропонується такі базові стратегії

управління ЖКГ, за якими розробляються відповідні пріоритетні напрями регулювання на основі оцінки стану розвитку сфери ЖКГ за відповідними складовими та наявним потенціалом:

- ✦ *інвестиційно-інноваційна* – передбачає покращення інвестиційно-інноваційного клімату, що забезпечить приплив інвестицій в основний капітал та дозволить знизити ризик і підвищити прибутковість, стимулювати господарські обороти та відновити платоспроможність підприємств сфери ЖКГ та населення.
- ✦ *стимуляційна* – передбачає державне регулювання цін (тарифів) на послуги суб'єктів природних монополій із застосуванням параме-

Таблиця 3

Порівняльна матриця стану житлово-комунального господарства та рівня соціально-економічного розвитку регіонів

Рівень розвитку сфери житлово-комунального господарства	Низький	Вінницький, Кіровоградський, Херсонський, Черкаський, Чернігівський	Житомирський, Миколаївський, Тернопільський, Хмельницький, Чернівецький	
	Середній		Львівський	Дніпропетровський, Запорізький, Одеський, Харківський
	Високий	Полтавський	Волинський, Закарпатський, Івано-Франківський, Київський, Рівненський, Сумський	
		Низький	Середній	Високий
Рівень соціально-економічного розвитку адміністративних територій				

Джерело: авторська розробка.

- † матеріально-технічну підтримку (пільгове кредитування, оподаткування, використання новітніх технологій, що наблизить до європейських стандартів ЖКГ);
 - † підтримку в зовнішньоекономічній діяльності (створення сприятливого клімату для іноземного інвестора у сфері виробництва, створення спільних підприємств);
 - † наукове та інформаційне забезпечення (фінансування ключових напрямів науки з проблем стійкості ЖКГ, безподаткова і пільгова система вкладень підприємницьких формувань, що підвищить ефективність використання енергоносіїв та інших ресурсів);
 - † кадрове забезпечення (організація системи державної підготовки та підвищення кваліфікації підприємців, менеджерів, співробітників, структурних підрозділів ЖКГ шляхом фінансування рівня підготовки до необхідних стандартів, що дозволить удосконалити організаційні структури управління у сфері ЖКГ).
- † *компенсаційно-преференційна* – передбачає реалізацію соціальноорієнтованих управлінських впливів з боку держави за допомогою дотацій та компенсацій як підприємствам ЖКГ, так і населенню, гарантованої мінімальної ціни, пільгового кредитування та оподаткування, страхування, підтримки стійкого платоспроможного попиту населення.

У результаті розроблено матрицю стратегій управління та відповідних пріоритетних напрямів регулювання ЖКГ, що дозволить вирішити національну проблему трансформації сфери ЖКГ адаптовано до рівня розвитку регіону та враховуючи його сильні та слабкі сторони (табл. 4).

Таблиця 4

Матриця стратегій управління та відповідних пріоритетних напрямів регулювання ЖКГ

Рівень розвитку житлово-комунального господарства	Низький	7. Компенсаційно-преференційна (субсидіювання підприємств ЖКГ і населення)	8. Компенсаційно-преференційна (пільгове кредитування та оподаткування)	9. Стимуляційна (матеріально-технічна підтримка, кадрове забезпечення)
	Середній	4. Компенсаційно-преференційна (фінансова підтримка, державні гарантії)	5. Стимуляційна (підтримка інноваційних розробок)	6. Інвестиційно-інноваційна (науково-інформаційне забезпечення, створення сприятливого інвестиційного клімату)
	Високий	1. Стимуляційна (інфраструктурне та правове забезпечення)	2. Інвестиційно-інноваційна (створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату)	3. Інвестиційно-інноваційна (розвиток конкурентного середовища, реалізація інноваційних проектів, впровадження світових стандартів)
		Низький	Середній	Високий
Рівень соціально-економічного розвитку адміністративних територій				

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, для поліпшення стану ЖКГ та рівня соціально-економічного розвитку Полтавської адміністративної території доцільно було б впровадити:

- † правове забезпечення (поліпшення якості чинних законодавчих актів, що дозволить підвищити ефективність регулювання діяльності природних монополій на ринку комунальних послуг);
- † фінансову підтримку стійкості доходів товаровиробників (підтримка стійкої платоспроможності населення, державна гарантія кредитів, що вдосконалив систему фінансування ЖКГ з оплати житла і комунальних послуг, а також систему соціального захисту населення);
- † інфраструктурне забезпечення (створення маркетингової системи обслуговування, що буде спонукати до розвитку конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг);

Для Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Рівненської та Сумської адміністративних територій пропонується впровадити:

- † правове забезпечення (створення цілісної системи взапов'язаних нормативно-правових актів, які не суперечать один одному, що дозволить удосконалити правові взаємовідносини між державою, виробниками, населенням);
- † фінансову підтримку (гарантована мінімальна ціна, пільгове науково обґрунтоване кредитування та оподаткування; страхування, що підвищить ефективність тарифної політики);
- † матеріально-технічну підтримку (відпрацювання механізму лізингу, що забезпечить технічне переоснащення ЖКГ);
- † підтримку в зовнішньоекономічній діяльності (створення сприятливого клімату для іноземного інвестора у сфері виробництва, що до-

зволить створити розвинуте конкурентне середовище);

- ✦ наукове та інформаційне забезпечення (фінансування витрат на розробку ключових технологій і техніки на інвестиційній основі, що відповідає світовим стандартам; безподаткова та пільгова система вкладень підприємницьких формувань у наукове забезпечення стійкості відтворення, що дозволить створити стимули та умови для переходу економіки на раціональне використання ресурсів).

Для Вінницької, Кіровоградської, Херсонської, Черкаської, Чернігівської адміністративних територій пропонується впровадити:

- ✦ правове забезпечення (поліпшення якості чинних законодавчих актів, що дозволить удосконалити нормативно-правове регулювання діяльності галузі);
- ✦ фінансову підтримку (дотації та компенсації, пільгове науково обґрунтоване кредитування та оподаткування, підтримка стійкого платоспроможного попиту населення, що підвищить ефективність державної житлової політики);
- ✦ інфраструктурне забезпечення (створення маркетингової системи обслуговування, що розвине конкурентне середовище (політику збуту послуг));
- ✦ матеріально-технічну підтримку (часткове фінансування при виробництві якісно нової техніки та впровадженні ключових технологій, що дозволить удосконалити існуючі технології);
- ✦ кадрове забезпечення (організація системи державної підготовки та підвищення кваліфікації підприємців, менеджерів, співробітників, структурних підрозділів ЖКГ шляхом фінансування рівня підготовки до необхідних стандартів, що сформує дієвий механізм упорядкування взаємовідносин між суб'єктами ЖКГ).

Для Харківської, Запорізької, Одеської, Дніпропетровської та Львівської адміністративних територій пропонується впровадити:

- ✦ правове забезпечення (поліпшення якості чинних законодавчих актів);
- ✦ фінансову підтримку стійкості доходів товаровиробників (підтримка стійкого платоспроможного попиту населення, що підвищить ефективність тарифної політики);
- ✦ інфраструктурне забезпечення (створення маркетингової системи обслуговування, що розвине конкурентне середовище на ринку ЖКГ);
- ✦ наукове та інформаційне забезпечення (фінансування ключових напрямів науки з проблем стійкості ЖКГ; фінансування витрат на розробку ключових технологій і техніки на інвестиційній основі, що відповідає світовим стандартам; безподаткова та пільгова система вкладень підприємницьких формувань у наукове забезпечення стійкості відтворення, що створить стимули та умови для переходу економіки на раціональне використання ресурсів).

Для Житомирської, Миколаївської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької адміністративних територій пропонується впровадити:

- ✦ правове забезпечення (прийняття відсутніх законодавчих актів, що сформує цілісне і стає поле правових взаємовідносин між державою, виробниками і населенням);
- ✦ фінансову підтримку стійкості доходів товаровиробників (гарантована мінімальна ціна; пільгове науково обґрунтоване кредитування та оподаткування, що удосконалив систему фінансування ЖКГ);
- ✦ інфраструктурне забезпечення (прийняття обґрунтованих нормативних актів щодо створення інфраструктури, в інтересах підвищення стійкості функціонування ЖКГ, що приведе до демонополізації ЖКГ);
- ✦ матеріально-технічну підтримку (часткове фінансування при виробництві якісно нової техніки та впровадженні ключових технологій; пільгове кредитування, оподаткування, прискорена амортизація при виробництві та використанні нових технологій, що забезпечить технічне переоснащення ЖКГ, яке приведе до підвищення якості наданих послуг);
- ✦ наукове та інформаційне забезпечення (фінансування витрат на розробку ключових технологій і техніки на інвестиційній основі, що відповідає світовим стандартам; фінансування витрат на відтворення кадрів; часткове фінансування науково-методичного консультування, що приведе до підвищення ефективності використання ресурсів);
- ✦ кадрове забезпечення (створення нормативно-правової бази для функціонування навчальних закладів, що здійснюють підготовку та підвищення кваліфікації кадрів ЖКГ на рівні відповідних світових стандартів, що вдосконалив організаційні структури у сфері ЖКГ).

ВИСНОВКИ

Таким чином, ефективність реалізації реформ регулювання галузі залежить від прийняття обґрунтованих, дієвих і послідовних рішень на всіх рівнях ієрархії управління. Велике значення має підвищення якості та оперативності схвалюваних рішень у сфері державного регулювання діяльності ЖКГ. Для досягнення найбільш ефективних результатів необхідно застосовувати наукові розробки щодо зниження можливих соціальних ризиків. Організація державного регулювання має здійснюватися відповідно до принципів обов'язкової, максимально повної та ефективної реалізації дійсно необхідних функцій держави з паралельним скороченням втручання в підгалузі, розвитком конкурентного середовища на ринку комунальних послуг, що врешті-решт послужить основній меті – скороченню адміністративних, економічних і організаційних бар'єрів для розвитку галузі.

Отже, практичне значення результатів дослідження проблеми вдосконалення механізму регулювання

процесів розвитку ЖКГ полягає в поглибленні знань про механізми державного регулювання діяльності природних монополій на ринку комунальних послуг і дозволяє створити на практиці конкурентне середовище серед як споживачів послуг, так і постачальників. Розроблені пропозиції дозволяють вдосконалити порядок державного регулювання у цій сфері та підвищити дієвість впроваджуваних заходів; ураховують багаторівневість системи прийняття рішень; дають змогу здійснювати оцінку та контроль дієвості заходів за етапами їх реалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Амосов О. Ю.** Місце житлово-комунального господарства на ринку сфери послуг України. *Бізнес Інформ*. 2010. № 11. С. 32–38.
2. **Андерсон Т.** Введение в многомерный статистический анализ/пер. с англ. М.: ГИФМЛ, 1983. 500 с.
3. **Бережна А. Ю.** Питання ринкових трансформацій у комунальному господарстві. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. ДНУ. 2007. Вип. 232. С. 142–147.
4. **Боровиков В. П.** STATISTICA: искусство анализа данных на компьютере. СПб.: Питер, 2001. 656 с.
5. **Бубенко П. Т.** Регіональні аспекти інноваційного розвитку: монографія. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 316 с.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. **Дубина И. Н.** Математико-статистические методы в эмпирических социально-экономических исследованиях: учеб. пособ. М.: Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2010. 416 с.
8. **Дзезик С. С.** Державне регулювання природних монополій на локальних ринках комунальних послуг: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03. Одеса, 2004. 18 с.
9. **Зелінська О. М.** Державне регулювання монополізму в трансформаційній економіці України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2009. 20 с.
10. **Егоршин О. О., Зосімов А. М., Пономаренко В. С.** Методи багатовимірного статистичного аналізу: навч. посібн. Київ: ІЗМН, 1998. 208 с.
11. **Єріна А. М., Ващаєв С. С.** Статистичні аспекти визначення рейтингів. *Статистика України*. 2000. № 4. С. 74–79.
12. **Качала Т. М.** Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу: монографія. Київ: Наукова думка, 2008. 416 с.
13. **Кендалл М., Стюарт А.** Многомерный статистический анализ и временные ряды. М.: Наука, 1986. 312 с.
14. **Лепя Н. Н., Лепя Р. Н.** Модели принятия решений в управлении инновационными процессами. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*: зб. наук. пр. 2005. № 1. С. 198–203.
15. **Ниворожкина Л. И., Арженовский С. В.** Многомерные статистические методы в экономике: учебник. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко»; Ростов н/Д: Наука-Спектр, 2009. 224 с.
16. **Онищук Г. І.** Соціально-економічні особливості житлово-комунальної сфери міського господарства. *Комунальное хозяйство городов*: науч.-техн. сб. 2002. Вип. 37. С. 65–71.
17. Офіційний сайт Міністерства з питань житлово-комунального господарства України. URL: <http://minjkg.gov.ua>
18. **Пивавар І. В., Філатов В. М.** Особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства на сучасному етапі. *Бізнес Інформ*. 2013. № 3. С. 331–336.
19. **Симчера В. М.** Методы многомерного анализа статистических данных: учеб. пособ. М.: Финансы и статистика, 2008. 400 с.

20. **Халафян А. А.** STATISTICA 6.0. Статистический анализ данных: учебник. 3-е изд. М.: ООО «Бином-Пресс», 2007. 512 с.

21. **Фігурка М. В.** Державне регулювання організаційних змін в теплоенергетиці житлово-комунального господарства України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Тернопіль, 2010. 20 с.

22. Справочно-информационный портал. URL: <http://www.dic.academic.ru>

23. Інформаційний портал української мережі ділової інформації «ЛІГА Бізнес Інформ». URL: <http://www.liga.net>

REFERENCES

Amosov, O. Yu. "Mistse zhytlovo-komunalnoho hospodarstva na rynku sfery posluh Ukrainy" [The place of housing and communal services in the market of sphere of services of Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 11 (2010): 32-38.

Anderson, T. *Vvedeniye v mnogomernyy statisticheskiy analiz* [Introduction to multivariate statistical analysis]. Moscow: GIFML, 1983.

Berezhna, A. Yu. "Pytannia rynkovykh transformatsii u komunalnomu hospodarstvi" [The question of market reforms in public services]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, no. 232 (2007): 142-147.

Borovikov, V. P. *STATISTICA: iskusstvo analiza dannykh na kompiutere* [STATISTICA: the art of data analysis on the computer]. St. Petersburg: Piter, 2001.

Bubenko, P. T. *Rehionalni aspekty innovatsiinoho rozvytku* [Regional aspects of innovation development]. Kharkiv: NTU «KhPI», 2002.

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Dubina, I. N. *Matematiko-statisticheskiye metody v empiricheskikh sotsialno-ekonomicheskikh issledovaniyakh* [Mathematical-statistical methods in empirical socio-economic research]. Moscow: Finansy i statistika; INFRA-M, 2010.

Dzezyk, S. S. "Derzhavne rehuliuivannia pryrodnykh monopolii na lokalnykh rynkakh komunalnykh posluh" [State regulation of natural monopolies in local markets utilities]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.02.03*, 2004.

Fihurka, M. V. "Derzhavne rehuliuivannia orhanizatsiinykh zmin v teploenerhetytsi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy" [State regulation of institutional changes in the power system of housing and communal services of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03*, 2010.

Informatsiyniy portal ukrainsoi merezhi dilovoi informatsii «LIHA Biznes Inform». <http://www.liga.net>

Kachala, T. M. *Zhytlovo-komunalne hospodarstvo v systemi miskoho kompleksu* [Housing and communal services of the city complex]. Kyiv: Naukova dumka, 2008.

Kendall, M., and Stiuart, A. *Mnogomernyy statisticheskiy analiz i vremennyye ryady* [Multivariate statistical analysis and time series]. Moscow: Nauka, 1986.

Khalafyan, A. A. *STATISTICA 6. 0. Statisticheskiy analiz dannykh* [STATISTICA 6. 0. Statistical analysis of data]. Moscow: Binom-Press, 2007.

Lepa, N. N., and Lepa, R. N. "Modeli prinyatiya resheniy v upravlenii innovatsionnyimi protsessami" [Models of decision-making in the management of innovation processes]. *Visnyk Donbaskoi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii*, no. 1 (2005): 198-203.

Nivorozhkina, L. I., and Arzhenovskiy, S. V. *Mnogomernyye statisticheskiye metody v ekonomike* [Multivariate statistical methods in Economics]. Moscow; Rostov n/D: Dashkov i Ko; Nauka-Spektr, 2009.

Onyshchuk, H. I. "Sotsialno-ekonomichni osoblyvosti zhytlovo-komunalnoi sfery miskoho hospodarstva" [Socio-economic as-

pects of housing and communal services of municipal economy]. *Kommunalnoye khozyaystvo gorodov*, no. 37 (2002): 65-71.

Ofitsiyniy sait Ministerstva z pytan zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy. <http://minjkg.gov.ua>

Pyvavar, I. V., and Filatov, V. M. "Osoblyvosti formuvannya taryfnoi polityky u sferi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva na suchasnomu etapi" [Features of formation of tariff policy in the sphere of housing and communal services at the present stage]. *Biznes Inform*, no. 3 (2013): 331-336.

Simchera, V. M. *Metody mnogomernogo analiza statisticheskikh dannykh* [Methods of multidimensional statistical data analysis]. Moscow: Finansy i statistika, 2008.

Spravochno-informatsionnyy portal. <http://www.dic.academic.ru>

Yerina, A. M., and Vashchaiev, S. S. "Statystychni aspekty vyznachennia reitynhiv" [Statistical aspects of determining]. *Statystyka Ukrainy*, no. 4 (2000): 74-79.

Yehorshyn, O. O., Zosimov, A. M., and Ponomarenko, V. S. *Metody bahatovymirnoho statystychnoho analizu* [Methods of multivariate statistical analysis]. Kyiv: IZMN, 1998.

Zelinska, O. M. "Derzhavne rehuliuвання monopolizmu v transformatsiinii ekonomitsi Ukrainy" [State regulation of monopolies in transformational economy of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03*, 2009.

УДК 332.14:330.55:330.567.22

МУЛЬТИПЛІКАТИВНИЙ ВПЛИВ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

© 2017 ОДИНЦОВА Т. М.

УДК 332.14:330.55:330.567.22

Одинцова Т. М. Мультипликативный вплив заощаджень населення та фінансових ресурсів підприємств на соціально-економічний розвиток регіонів України

Метою статті є дослідження впливу заощаджень населення та фінансових ресурсів підприємств на соціально-економічний розвиток регіонів України. Розглянуто умови стабілізації та підвищення рівня соціально-економічного рівня розвитку регіонів на основі мультипликативного впливу заощаджень через трансформацію їх у капітальні інвестиції через мережевий ланцюг «валовий регіональний продукт – доходи населення – витрати населення – податки – заощадження – капітальні інвестиції – валовий регіональний продукт». Обґрунтовано тезу, що мультипликативний ефект заощаджень населення проявляється і сприяє економічному зростанню за умови, коли заощадження забезпечують формування капітальних інвестицій, спрямованих на зростання валового регіонального продукту.

Ключові слова: заощадження, капітальні інвестиції, валовий внутрішній продукт, мультипликативний ефект, мережева економіка.

Табл.: 2. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 15.

Одинцова Тетяна Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент (Київ, Україна)

E-mail: oditanya@gmail.com

УДК 332.14:330.55:330.567.22

Одинцова Т. М. Мультипликативное влияние сбережений населения и финансовых ресурсов предприятий на социально-экономическое развитие регионов Украины

Целью статьи является исследование влияния сбережений населения и финансовых ресурсов предприятий на социально-экономическое развитие регионов Украины. Рассмотрены условия стабилизации и повышения уровня социально-экономического уровня развития регионов на основе мультипликативного влияния сбережений через трансформацию их в капитальные инвестиции посредством сетевой цепи «валовой региональный продукт – доходы населения – расходы населения – налоги – сбережения – капитальные инвестиции – валовой региональный продукт». Обоснован тезис, что мультипликативный эффект сбережений населения проявляется и способствует экономическому росту при условии, когда сбережения обеспечивают формирование капитальных инвестиций, направленных на рост валового регионального продукта.

Ключевые слова: сбережения, капитальные инвестиции, валовой внутренний продукт, мультипликативный эффект, сетевая экономика.

Табл.: 2. **Формул.:** 3. **Библ.:** 15.

Одинцова Татьяна Михайловна – кандидат экономических наук, доцент (Київ, Україна)

E-mail: oditanya@gmail.com

UDC 332.14:330.55:330.567.22

Odintsova T. M. The Multiplying Influence of Savings of Population and the Financial Resources of Enterprises on the Socio-Economic Development of Regions of Ukraine

The article is aimed at studying the influence of the population's savings and the financial resources of enterprises on the socio-economic development of the regions of Ukraine. Conditions for stabilizing and improving the socio-economic level of development of regions were considered, based on the multiplying influence of savings through transformation of them into capital investments through the network chain of «gross regional product – population income – spending – taxes – savings – capital investment – gross regional product». The thesis that the multiplying effect of savings of population manifests and fosters the economic growth on the assumption that the savings provide the formation of capital investments, aimed at the growth of the gross regional product, has been substantiated.

Keywords: savings, capital investments, gross domestic product, multiplying influence, network economy.

Tbl.: 2. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 15.

Odintsova Tetiana M. – PhD (Economics), Associate Professor (Kyiv, Ukraine)

E-mail: oditanya@gmail.com

Україна з розвинутою ринковою системою заощадження населення активно залучаються в економіку як інвестиційний ресурс за допомогою різних фінансових інструментів. Як правило, заощадження, що трансформуються в інвестиції, сприяють процесу стабілізації економіки та зменшують кон'юнктурні коливання. Використання заощаджень

населення як інвестиційного ресурсу в Україні – досить складний процес. З одного боку, цьому питанню надається значна увага при розробці стратегічного плану реформування економіки країни, з іншого – практичне застосування цього ресурсу знаходиться на низькому рівні. Причиною цієї проблеми є недостатнє наукове і прикладне її обґрунтування.